

KÜRESEL ISINMANIN HAYAT ŞARTLARINA VE SAĞLIĞA ETKİSİ HAKKINDA BÜYÜK DAİRE DURUŞMASI (29 MART 2023 TARİHLİ BASIN ÖZETİ)

Dava, bir İsviçre Derneği ve üyelerinin, bir grup yaşlı kadının küresel ısınmanın yaşam şartlarına ve sağlıklarına etkisine ilişkin şikayetleri hakkındadır.

Başvurucular, bir tarafta 2,000'den fazla yaşlı kadından oluşan (üyelerin üçte biri 75 yaş üstüdür) İsviçre hukukuna göre kurulmuş ve iklim değişikliği sebebi ile endişelenen bir dernekten ve diğer tarafta 80 yaşın üzerinde olup özellikle kendi sağlıkları açısından sıcak hava dalgaları sebebi ile sağlık sorunlarının şiddetlendiğinden yakınan dört kadından oluşmaktadır. Bahse konu 1931 doğumlu dört kadından en büyüğü başvuru sürecinde yaşamını yitirmiştir.

25 Kasım 2016 tarihinde, başvurucular iklimin korunması alanında yapılan çeşitli hatalar ve yapılması gereken işlemlere ilişkin alınması gereken kararlara işaret eden başvurularını 20 Aralık 1968 tarihli idari usul hakkında Federal Kanunun 25a bölümü uyarınca Federal Konseye ve sair otoritelere iletmişlerdir. Başvurucular ayrıca iklim değişikliği hakkında 2015 tarihli Paris Anlaşması (COP 21) ile belirlenen 2030 yılı hedeflerine ulaşmak için gerekli önlemlerin alınması adına otoritelere çağrıda bulunmuşlardır.

Federal Çevre, Ulaşım, Enerji ve Haberleşme Dairesi, 25 Nisan 2017 tarihli bir kararla, başvuranların hakları açısından doğrudan etkilenmediklerini ve mağdur olarak kabul edilemeyeceklerini tespit ederek talebin kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Federal İdare Mahkemesi 27 Kasım 2018'de, iklim değişikliğinden etkilenen tek nüfus grubunun 75 yaş üstü kadınlar olmadığını tespit ederek başvuranların yaptığı itirazı reddetmiştir.

Federal Mahkeme, 19 Mayıs 2020'de tebliğ edilen 5 Mayıs 2020 tarihli kararla başvuranların, Federal Mahkeme 21 Ocak 2019 tarihli bir temyiz başvurusunu reddetmiş, yukarıda belirtilen 1968 tarihli Federal Yasanın 25A maddesi kapsamında korunmaya değer bir menfaati ileri sürebilmek için yaşam hakkı (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. maddesi) veya konutlarına saygı gösterilmesi hakkı da dahil olmak üzere özel ve aile yaşamlarına saygı hakları (Madde 8) bakımından iddia edilen eksikliklerden yeterince etkilenmediklerini tespit etmiştir.

Davanın Yürütülme Usulü

Başvuru 26 Kasım 2020 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılmıştır.

17 Mart 2021 tarihinde İsviçre Hükümeti'ne mahkemeden gelen sorularla birlikte başvuru bildirildi. Aynı zamanda Büyük daire Mahkeme İktüzüğünün 41. Maddesi uyarınca davaya öncelik tanımaya karar vermiştir.

Başvurucular, davalı devletin sözleşme kapsamındaki, yaşama hakkının güvence altına alınması (Madde 2) ve konutları da dahil olmak üzere özel hayat ve aile hayatına saygı gösterilmesini sağlama (Madde 8) görevini yerine getirmediğini ileri sürmektedir. Özellikle devletin bu sözleşme kapsamındaki görevlerinin, Uluslararası Çevre Hukuku'nda yer alan önlem ve nesiller arası adalet ilkeleri ışığında değerlendirilmesi gerektiğini iddia etmektedirler. Bu bağlamda devletin iklim değişikliği ile mücadele hedeflerine ulaşmak için uygun mevzuat düzenlemeleri yapmadığını, gerekli ve yeterli önlemleri almadığını dava etmektedirler.

Ayrıca Sözleşme'nin 6. Maddesi kapsamında bir mahkemeye erişimlerinin bulunmadığını, yerel mahkemelerin taleplerine gerektiği gibi yanıt vermediğini ve medeni haklarını etkileyen keyfi kararlar vererek sıcak hava dalgalarıyla ilgili kendi özel kırılganlık(hassasiyet) durumlarını tamamen reddettikleri iddiasıyla şikayetlerini yapmışlardır.

Son olarak, başvurucular, Madde 2 ve 8 kapsamındaki şikâyetlerini sunmak amacıyla onlar için kullanılabilir etkili bir iç hukuk yolunun bulunmadığını savunarak, 13. maddenin (etkili bir hukuk yoluna başvuru hakkı) ihlal edildiğinden şikâyet etmektedirler.

Davanın tahsis edildiği Daire, 26 Nisan 2022 tarihinde Büyük Daire lehine yargı yetkisinden feragat etmiştir.

Aşağıdaki Hükümetlere, kişilere ve/veya kuruluşlara üçüncü taraflar olarak yazılı işlemlerde katılmalarına izin verilmiştir:

-Avusturya Hükümeti

-İrlanda Hükümeti

-İtalya Hükümeti

-Letonya Hükümeti

-Norveç Hükümeti

-Portekiz Hükümeti

-Romanya Hükümeti

-Slovakya Hükümeti

-Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği 2018-2022, Michelle Bachelet - Birleşmiş Milletler Toksik Maddeler ve İnsan Hakları Özel Raportörü, Marcos A. Orellana ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları ve Çevre Özel Raportörü, David R. Boyd; Yaşlı kişilerin tüm insan haklarından yararlanması hakkında Bağımsız Uzman Claudia Mahler

-Uluslararası Hukukçular Komisyonu (ICJ)

-Avrupa Ulusal İnsan Hakları Kurumları Ağı (ENNHRI)

-Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Ağı (ESCR-Net)

-Ghent Üniversitesi'nin İnsan Hakları Merkezi

-Evelyne Schmid ve Véronique Boillet, Lozan Üniversitesi

-Sonia I. Seneviratne and Andreas Fischlin

-Küresel Adalet Kliniği; New York Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde İklim Davası Hızlandırıcısı (CLX); Christina Voigt

-ClientEarth

- Çocuklarımızın Güveni (Our Children's Trust) (OCT); Oxfam; Cambridge'de İklim Onarımı Merkezi; Pretoria Üniversitesi'nde Çocuk Hukuku Merkezi

-Claus Beisbart, Thomas Frölicher, Martin Grosjean, Karin Ingold, Fortunat Joos, Jörg Künzli, Christoph Raible, Thomas Stocker, Ana M. Vicedo-Cabrera, Ralph Winkler, Judith Wytttenbach and Charlotte Blattner, Bern Üniversitesi

-Uluslararası Çevre Hukuku Merkezi (CIEL), Margaretha Wewerinke-Singh -Sabin İklim Değişikliği Hukuku Merkezi

- Germanwatch; Greenpeace Almanya; Gelecek için Bilim İnsanları

Aşağıdaki Hükümete ve kuruluşa da üçüncü taraflar olarak işlemlerde sözlü katılmalarına izin verilmiştir: İrlanda Hükümeti ve Avrupa Ulusal İnsan Hakları Kurumları Ağı (ENNHRI).

Bu çevrinin orijinal metninin linkine buradan ulaşabilirsiniz: <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-7610087-10470692>

NOT: Bu çeviri İstanbul Barosu Çevre, Kent ve İmar Hukuku Komisyonu Üyeleri Av. Taha Enes ÇAĞLAR, Av. Güneş SARITAŞ, Av. Orçun Samet ŞENTÜRK, Av. Nurgül UZUN tarafından orijinal metnin belli kısımları çevrilerek hazırlanmıştır.